

CSÖRMÍVES

Készítsünk madármegfigyelési naplót!

1. Vegyünk egy sima iskolai füzetet, vagy egy keményebb táblás jegyzetfüzetet.
2. Írjuk bele nevünket és címünket, vagy telefonszámunkat, hogy ha esetleg elveszítenénk, a becsületes megtaláló vissza tudja küldeni nekünk.
3. **Megfigyeléseinket mindig dátummal és a helyszín megjelölésével rögzítsük!** Esetleg lejegyezhetjük hozzá az aktuális időjárást, vagy bármilyen más, személyes élményt: egyedül mentünk, vagy barátokkal, találkoztunk-e más természetbúvárokkal, milyen napunk volt, stb.
4. Nem csak a madarakról érdemes információt gyűjtenünk, más állatok viselkedésével kapcsolatos megfigyeléseinket is följegyezhetjük.

5. Madarak megfigyelési adatai: (dátum, helyszín)

FAJ: Ha fölismertük a fajt, jegyezzük föl a nevét. Ha még nem ismerjük, keressük ki a madárhatározóból. (Lejegyezhetjük a tudományos nevét is.)

ESEMÉNY: Jegyezzük föl az eseményt: táplálkozni láttuk (ha igen, mit fogyasztott?), vagy fészket rakni (ha igen, hol és miből?), udvarolni, esetleg párosodni.

RAJZ: Ha van rá időnk, készíthetünk róla vázlatos rajzot. Ez nagyon jól fejleszti felismerési képességeinket!

KÖLTÉS: Ha fészkeiket, oduikat vizsgáljuk, nagyon óvatosak legyünk! Kíváncsiskodásunkkal távol tartjuk a félének szülőket, ami a tojások, fiókák halálához vezethet!

MADÁRHANGOK: Érdekes kísérlet megpróbálni följegyezni a madárhangokat! Próbáljuk meg leírni és később hasonlítsuk össze a madárhatározóban található hangutánzó szavakkal.

Egy ilyen napló sok örömet okoz neked,
évek múltán is segít emlékezni a jó élményekre!

Köszönjük Balog Benjaminnak,
hogy madármegfigyelési
napjával segítette a Csörmíves rovatot!

Mivel segíthetsz a kert élőlényeinek?

Rakd ki a szavakat és párosítsd a megfelelő képpel!

1. A magányosan élő posz-
méheknek és darazsaknak:
ZSARÁD ZSÁGAR

2. A vízi élőlények
élőhelye:
TERIK ÓT

3. Pillangók
hernyóinak tápláléka:
CSÁNÁL

4. Fagyás ellen
terítjük a talajra:
AARV TORÁBÍS

5. A konyhai hulladék
felhasználásához:
TÁÓLMOSZKOP

A megoldást küldd el levélben
az MME címére:
1121 Budapest, Költő u. 21.,
vagy e-mailben: csipogo@mme.hu

A beküldők közül három szerencsés
nyertest sorsolunk ki!

Tavaszi számunk helyes megfejtése:
Haris - nedves rét, Kanalasgém - nádas
Tövisszűrő gébics - bokros

A szerencsés nyertesek:
Karázy Csenge, Páty, Karkus Imre, Eger
Fekete Tamás, Kartal

Gratulálunk!

A nyertesek között
két "Madárdalok
Magyarországról" című
és egy "Éjszaka hangjai"
című CD-t sorsolunk ki.

Kedves Gyerekek!

A Csipogó melléklet őszi száma a körülöttünk lévő sokféleségre
hívja fel a figyelmeteket. Tartsatok velünk, legyetek részesei
az őszi kert fölfedezésének! Schmidt Emese a Csipogó szerkesztője

A világ szépsége =
a SOKFÉLESEG!

A biológiai
sokféleséget nemcsak
a természetben, hanem
a városokban, falvakban
is fellelhetjük, ha
alaposabban
körülnézünk!

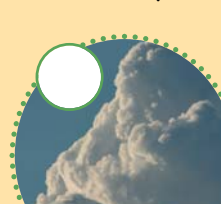
Valóban,
gondolatok
csak a vörös vércsére,
a széncinegére, a nyestre,
vagy a rókéra! Számos vadon
élő állat lakik körülöttünk
és sokukat megleshetjük,
ha figyelmesen
szemlélődünk!

Vegyük kézbe egyik nap a Csipogót és járjunk körbe néhány utcát, keressük figyelmesen
az állatok-növények és körülöttük a világ sokféleségét! Meg fogunk lepődni, mennyi érdekességgel
lehet találkozni, ha alaposan körülnézünk! Keresd például őket és ha megtaláltad, pipáld ki:

zeg-zugokban pókok

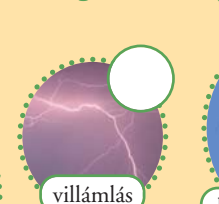
szép felhők az égen

fekete rigó

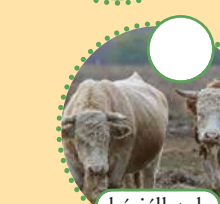
fecskefészkek

villámlás

dróton ülő madarak

háziállatok

szivárvány

templomtorony,
denevérek tanyája

természetes
madárodú

szarka

gombák

fák termései

virágokon
táplálkozó rovarok

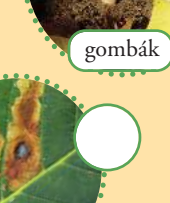
madáretető
egy ablakban

érdekes kavics

emberek a
természetben

megbetegedett levél

madárbarát
kert tábla

sündisznó

cinkék

repülő
madarak az égen

pocsolyában
tükröződő kép

erdei állatok

2010 a BIOLÓGIAI SOKFÉLESÉG éve

A kertek, parkok, udvarok biológiai sokfélesége Rajtad is múlik. Segítsd a madarakat lakóhelyeden!

ÉVSZAKOK

TAVASZ	NYÁR	ŐSZ	TÉL
itatás 	itatás 	itatás 	itatás
			etetés
odúkihelyezés 	odúellenőrzés 	odú tisztítása 	odúkihelyezés

Madármegfigyelés / napló vezetése egész évben

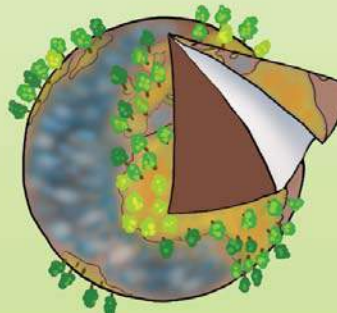
Vezess madármegfigyelési naplót!

(A következő oldalon a Csörmesterben megtalálod, hogyan készíthetsz magadnak ilyen naplót!)

Add meg benne a dátumot és a helyszínt, vezesd, hogy az év során mikor, hol, milyen madárral találkozta!

A biológiai sokféleség egyik alapja a TALAJ.

Mi az a talaj?
A Föld vékony, szilárd burka, olyan, mint egy élő lepedő.

A talaj táplálja a növényeket, melyek cserébe táplálékot és oxigént adnak az embereknek és az állatoknak.

A földigiliszták a természet farmerei. Megforgatják a talajt, ellátják szerves anyagokkal és gyakorta magokat is ültetnek. Tudtad, hogy imádják a lehullott leveleket? Lesd meg őket, amint a levelet a föld alá ügyeskedik, hogy ott-honukban fogyasztassák el! Ürülékkupacaik a legjobb természetes trágyának számítanak. Járatokat ásnak, melyekkel lazítják a talajt, így az eső-víz könnyebben eljut a növények gyökereihez.

Ősszel a sok levél a kert egy részét betakarva segít a növényeknek és az apró állatoknak átvészelni a telet. Az értékes lombot pedig a földigiliszták, ezerlábúak és egyéb apró lények a talajba juttatják, növelve annak értékét.

A vakondot túrásai miatt sokan nem szeretik. Tápláléka földigilisztából, bogarakból, lótetűből és csigák-ból, illetve a fák gyökereit károsító pajzorokból áll. Szaglása és hallása különösen éles. Erős, karmos, mellső lábaival remekül ás. Mivel téli álmot nem alszik, ebben az időben pedig nem talál magának táplálékot, nagy készletet halmoz fel a hideg évszakra.

Minél több növény él a kertben, annál több földigilisztá, pók és rovar él ugyanott, ez pedig annál több madár megtelepedésének kedvez! A virágos növények nemcsak szépek, de édes nektárjaikkal számos rovar vonzanak.

Csipogó

Kedves Gyerekek!

Remélem, mindannyitoknak jól telt a szünidő, és kívánom, hogy legyen alkalmatok sokat sétálni a mesés szép őszi természetben is!

*Schmidt Emese,
a Csipogó szerkesztője*

Színezd ki a képet a megadott színekkel és határozókönyv segítségével keresd meg, hogy melyik ragadozómadarat látja Csicsóka!

▼ - barna * - világos szürke ■ - világos kék ○ - fekete ♥ - sárga

Megoldás: barna rétihéja pár

2011 a SZÉNCINEGE éve

Folytatjuk Neri és Varkocs történetét

A kertet erős szél tépázta, a madarak fázósan húzták össze magukat. A napok óta tartó hideg, esős idő néhány pók kivételével a kertben lakó csigákat, rovarokat és békákat biztonságos búvóhelyre űzte. A zajos süni család is téli szállás után nézett. Varkocs és Neri, miután sikeresen felneveltek két fészekaljat a nyáron, még mindig a kert közelében maradt, magvakat és telelni bújó rovarokat keresgéltek.

A kert környékén nagy volt a zsongás, hétről hétre újabb vonuló madárcsapatok tűntek fel és álltak tovább. Varkocs csak ilyenkor találkozott a halk szavú, apró királykákkal, akik nevüket sárga, illetve vörös „koronájukról” kapták, és akik Európa legkisebb madarainak számítanak. Aztán, hamar megjelentek a szintén aprócska, barna ökörszemek is, ők azonban mindig magányosan jártak. Volt egy másik rendszeres madár is a kert környékén: a vörösbegy, aki a nevét szép sárga mellényéről kapta.

Varkocsék is hozzácsapódtak egy nagyobb cinege csapathoz, amelyben nemcsak széncinegék, hanem kékcinegék és őszapók is voltak. Nem mintha egyedül nem birkóztak volna meg a közeledő téllal, de így mindenképpen biztonságosabb volt: a különböző madarak, különböző, rövid hangokkal tájékoztatták egymást arról, hogy merre van táplálék, merre van víz, és persze ragadozó közeledtét is hamarabb észrevették.

Az egyik reggel egy mezei veréb csapat társaságában keresgéltek a földön, amikor Varkocs megpillantott egy kitérgetett kandúrt, amint sanda pillantással lesett rájuk. Azonnal felröppent és riasztotta a többieket is. A madaraknak szerencséjük volt: az öreg macska jóval lassabban mozgott, mint ők. Mindannyian felrebbentek a bokrok magasabb ágaira és a biztos távolságból tovább szidalmazták a hópont maradt vadászt.

A cinkéknek többféle riasztó hangjuk is van: másképpen jelzik a földön érkező veszélyt (például a macskát vagy egy közeledő embert), mint a levegőből szállót.

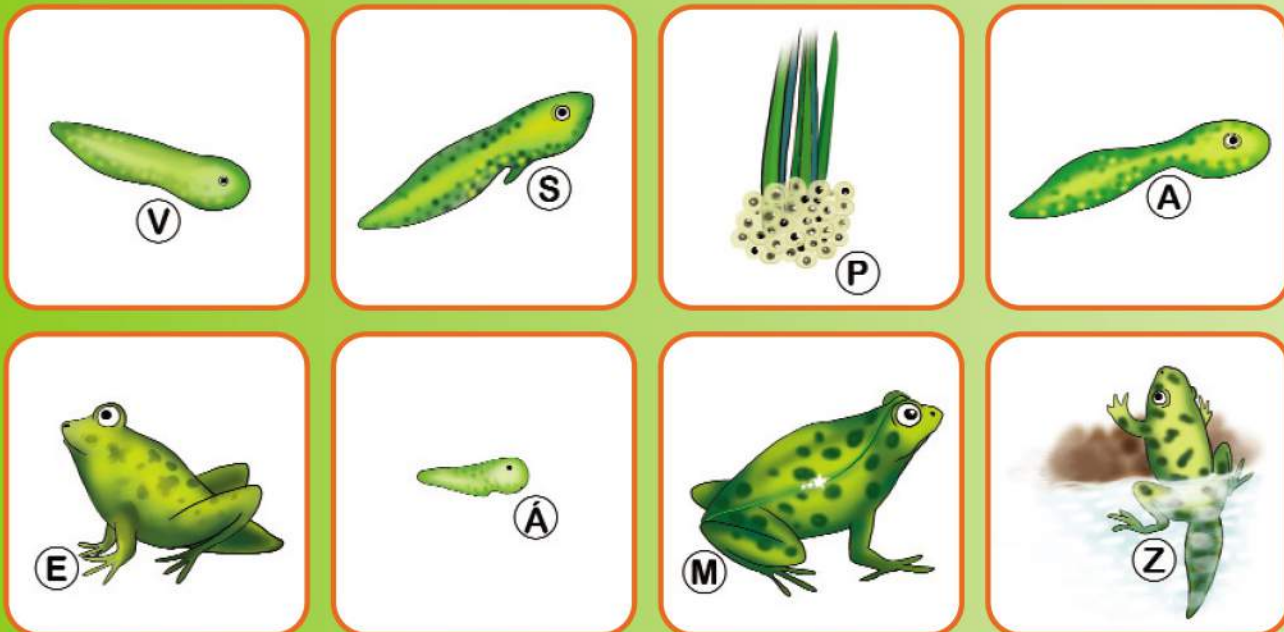

A széncinege család életének bemutatása a téli számunkban ér véget!

Beküldhető feladat

Az összekevert képek a békák fejlődését ábrázolják. Rendezd sorba a képeket, majd olvasd össze a mellettük látható betűket!

A megfejtés: NAPPALI

A válaszokat neved és a lakcímed feltüntetésével együtt ide várjuk:

Levélben: MME, 1121 Budapest, Költő u. 21.,

E-mailben: csipogo@mme.hu

A helyes megfejtők között nyereményeket sorsolunk ki!

Ha rajzot is készítesz róla, külön jutalomban lehet részed!

A nyári lapszám késése miatt a beküldhető feladatok nyári és őszi nyerteseit is a téli lapszámban hirdetjük ki.

Megértéseketek köszönjük!

A békák télen az avarba, a föld alá, vagy a tó alatti iszapba fúrják magukat, és téli álomba merülnek. A megfejtésben szereplő állat is apró petéből bújik elő, de belőle hernyó, majd báb, végül pedig felnőtt állat lesz, amely ősszel faodúba, barlangba, vagy akár házak zugaiba bújik el, és csak tavasszal hagyja el telelőhelyét.

VAJON ÉN IS MADÁRBARÁT VAGYOK?

X-eld be azokat az állításokat, amelyek igazak Rád! (Ha beikszeltél legalább 3 sort, Te biztosan madárbarát vagy!)

☐ Télen etetem a madarakat.	☐ Van kedvenc madaram.
☐ Egész évben itatom a madarakat.	☐ Szeretek madarakat rajzolni.
☐ Odúval várom őket tavaszunként.	☐ Részt veszek MME programokon.
☐ Sétám során kikerülöm a földön táplálkozó madarakat, nehogy elriasszam őket.	☐ Néha úgy néznek rám a kismadarak, hogy nem félelem, hanem inkább kíváncsiság van a szemükben.

CSŐRMÍVES

Gombák sólisztgyurmából

Ha szeretsz Te is szép őszi díszítalat készíteni, akkor abban remekül fog mutatni néhány szép, festett, sólisztkerámia gomba!

Az alábbiakra lesz szükséged hozzá:

tál

liszt

só

víz

olaj

ragasztó

ecset

festék

színes levelek

dísztál

1. Készíts sólisztgyurmát!

Gyúrd össze a következő anyagokat: 20 dkg liszt, 30 dkg durvább só, kb 1 dl víz és 1 evőkanál étolaj. Pirospaprikával pirosra, kakóporral barnára színezheted a masszát, de akár ételfestéket is használhatsz.

2. Kézzel formázz tönköt és kalapot a gombának (előtte érdemes megfigyelned a természetben vagy a piacon látható gombák formáját).

3. Párosítsd össze a kalapokat a tönkökkel és ragaszd össze azokat.

4. Szárítsd ki sütőben a figurákat.

5. Száradás után megfestheted a gombákat.

Rendezz be egy „őszi sarkot” velük!

CSŐRMÍVES

Madárverseny

Készíts pajtásoddal, vagy testvéreddel zsinóron repülő madarakat a képek alapján! Jó szórakozást kívánunk a versenyztetéshez!

Eszközök és anyagok:
műanyag pohár, színes
madártoll, mozgó
babaszemek, szívószál,
cellux, erős folyékony
ragasztó, olló, narancssárga
karton, fonál
(hímzőfonálon repültek
a leggyorsabban)

1.

Vágjátok ki a csórt kartonpapírból,
majd ragasszátok a szemet
és a csórt a pohár aljára.

2.

Vágjátok a szívószálát olyan méretre,
hogy kicsit túllógjon a felállított pohár
peremén - különben akadna benne
a cérna - majd ragasszátok fel széles
celluxszal a madár hátára.

3.

Ragasszátok a színes tollakból
szárnyat, farkat, bőbitát.

4.

Fűzzétek át a fonalat a szívószálon,
majd rögzítsétek két pont közé (akár két székre)
a felfűzött madárkákka.

Indulhat a verseny!

Köszönjük szépen
Varga Kingának, hogy
rendelkezésre bocsátotta
családi fotóit
Csőrmíves rovatunkhoz!

Ha érdekelnek további
kreatív kézműves játékaik,
keressétek fel blogját:

csiribiri4.blogspot.hu

Csipogó

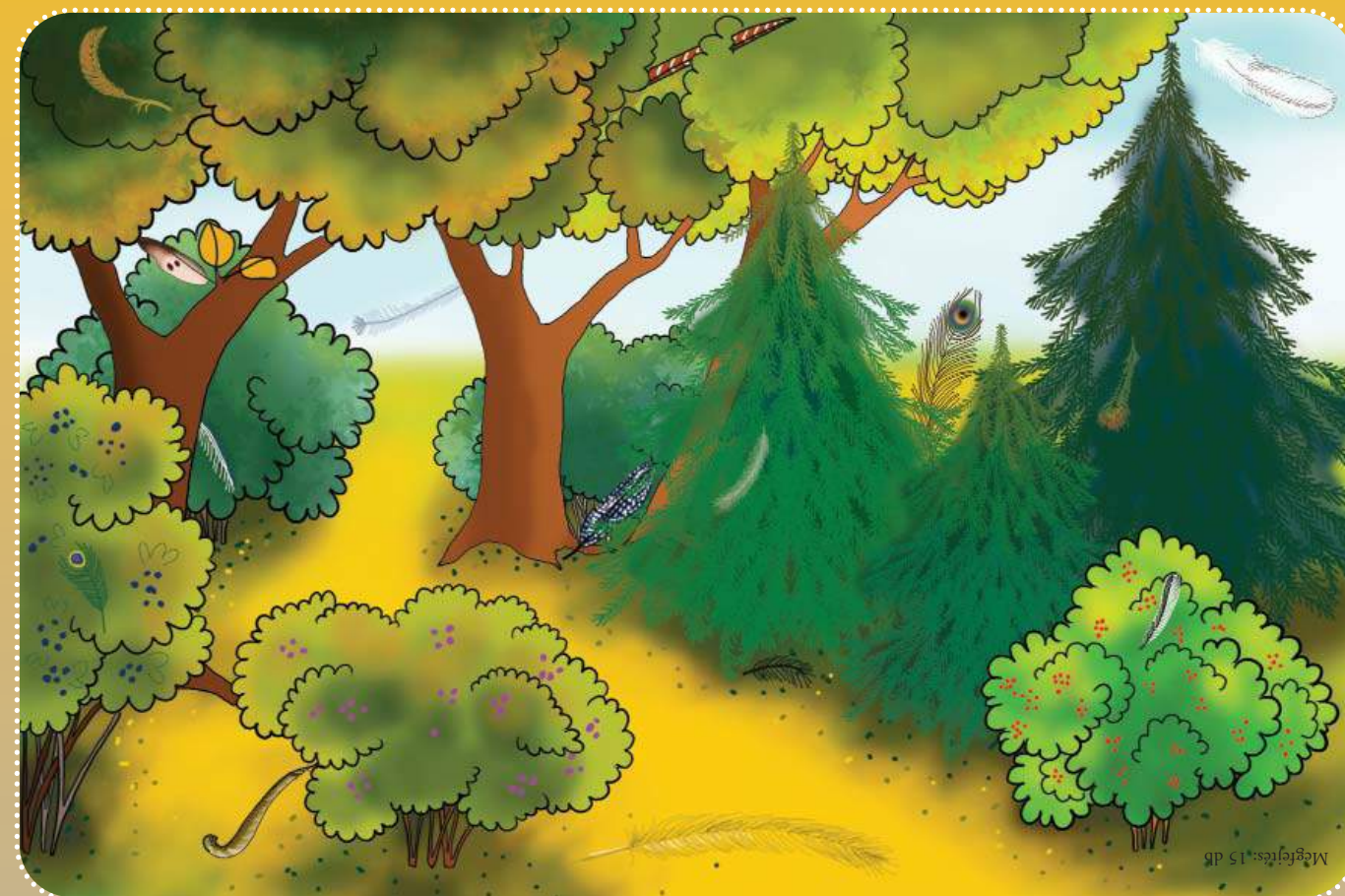
Kedves Gyerekek!

*Simogatja meg már az arcotokat egy finom, puha madártoll?
És azt tudjátok-e, melyik madárnak van több, mint 25 000 tolla?
Őszi számunkban a madarak tollairól olvashatsz sok érdekességet!*

*Schmidt Emese,
a Csipogó szerkesztője*

Teszteld éleslátásodat! Hány darab tollat látsz a képen?

Tudtad, hogy a tollaslabdát régen madártollakból készítették, és hogy a ludak pehelytollából manapság is paplant, párnát, sőt, kabátokat is készítenek, az íráshoz pedig szintén madártollat használtak?

Vég a kezvedbe egy evezőtollat: ugye, milyen könnyű, rugalmas és mégis erős? Ugyanabból az anyagból „készült”, mint az emberek körme! Láthatod, hogy a toll sok ágból épül fel. Húzd szét óvatosan középtájt, majd simítással tüntesd el a nyílást – a tollágak az apró horgoknak (sugarak) köszönhetően újra összekapcsolódnak.

Ez a szerkezet a vízcseppeket is kiválóan lepergeti a tollazatról. A teljes vízhatlanságot azonban a farkunk alatt található, úgynevezett farktőmirigy váladéka adja. Ezt a zsíros anyagot a tollászkodás során kenjük csőrünkkel a tollakra. Naponta többször is tollászkodunk, elrendezzük a zilált tollakat és az élősködőktől is megszabadítjuk magunkat.

A tollászkodás mellett sokunk szeret porfürdőzni, míg mások vízfürdőznek, illetve napfürdőznek, hangyabolyba fekszenek, sőt, egyesek a füst fölé tartva szárnyukat szó szerint kifüstölik a élősködőket.

PEHELYTOLLAK
Közvetlenül a testfelszínt fedik, ágaik puhán szétterülnek, színük általában fehér. Melegen tartják a madarat, a repülésben nem vesznek részt.

FEDŐTOLLAK
A pehelytollak felett helyezkednek el. Védik és beborítják a testfelszín pehelytollait, lepergetik a vizet, hozzájárulnak a hőszigeteléshez, megadják a madár színét és mintázatát, áramvonalassá teszik a testet.

MÓDOSULT TOLLAK
például a dísztollak, a csőr tövének sertetollai.

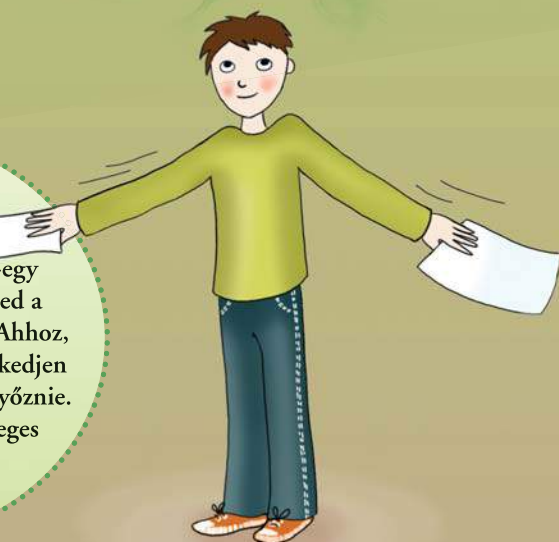
A toll a használat során kopik és fakul, ezért idővel már nem tudja tökéletesen ellátni a feladatát. A madarak átlagosan évente egyszer lecserélik tollazatukat, azaz vedlenek. Erre a hetekig tartó tollcserére egyes fajoknál az őszi vonulás előtt a fészkelőhelyen, míg másoknál a telelőterületen kerül sor.

EVEZŐ- ÉS KORMÁNYTOLLAK
A szárny és a fark tollainak elsődlegesen a repülésben van szerepük, de változatos színükkel és alakjukkal a madár külső megjelenését is befolyásolják.

Tudtad, hogy a vöcsökfélék rendszeresen esznek tollat is a halszállkák elleni védelem miatt? A hal és a tollak emészthetetlen maradványait egy gombócbban, úgynevezett köpetben öklendezik vissza.

Csapkodj erőteljesen mindkét kezedd, majd ezt végezd el újra egy-egy füzetel a kezdedben. Érezheted a megnövekedett légellenállást. Ahhoz, hogy a madár a levegőbe emelkedjen és ott is maradjon, ezt le kell győznie. Mindehhez a szárny különleges felületére és alakjára van szükség.

TOLL-OLIMPIA

A legtöbb tollat a kis hattyún számolták össze: 25 216 db-ot!

A legkevesebb tollat a tüzesstorkú kolibrin számolták meg: 940 db-ot.

A vadon élő madarak közül a leghosszabb tolla a gyöngyös fécánknak van, a farktollak hossza elérheti a 180 cm-t.

REJTVÉNY

A fekete gólya egyik evezőtolla 40 cm hosszú. Körülbelül egy év használat után kopik el annyira, hogy elhullajtsa. Hány nap alatt növeszti meg az új tollát, ha az minden nap fél cm-t nő?

A. 30 nap alatt B. 40 nap alatt C. 80 nap alatt

A helyes megfejtés betűjelét küldd be az MME címére: Budapest, 1121 Költő utca 21., vagy e-mailen a csipogo@mme.hu címre a postacímekkel együtt.

Nyári számunk helyes megfejtése:

1. C. széncinege
2. A. parlagisas fiókák
3. B. tűzokcsibék

A szerencsés nyertesek:
Vincze Máté, Salgótarján;
Göncz Bertalan, Budapest;
Urbán Soma, Mezőtúr.

Gratulálunk!
Nyereményük egy Sivatagi show című DVD.

CSŐRMÍVES

Készíts őszi szobadísz!

Hozzávalók: száraz falevelek, viasz (hobbiboltban kapható, de helyette maradék gyertyát is olvaszthatsz), egy olyan lábos, amit nem sajnálsz, csipesz, damil, olló.

1. gyűjts neked tetsző, száraz faleveleket
2. hideg vízben mosd meg azokat óvatosan, majd itasd fel róluk a nedvességet

3. felnőtt segítségével olvassz viaszt a tűzhelyen egy akkora lábosban, amekkorába a legnagyobb levél is belefér
4. a langyos viaszba mártsd bele a leveleket

5. akaszd fel a szárítóra csipesszel a száruknál fogva, de tegyél alájuk papírt, ami felfogja a lecsöpögő viaszt

6. a megszáradt leveleket damillal felcsíptetheted a karnisra

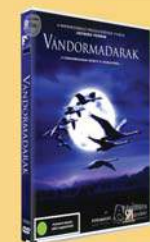
REJTVÉNY

Melyik ez a madár?

- A. rozsdafarkú
- B. meggyvágó
- C. kis őrgébics

A helyes megfejtés betűjelét küldd be az MME címére: Budapest, 1121 Költő utca 21., vagy e-mailen a csipogo@mme.hu címre a postacímmel együtt.

Gratulálunk! Nyereményük egy Vándormadarak című DVD.

OLVASÓINK ÍRTÁK

Testvéreméknél idén költ először szürke légykapó, két kisgyerekük nagy öröme. Nemcsak, hogy bewebkamerázták a fészket, hanem még egy verset is írtak. A szerzőpáros Müller Emma Katalin (6 éves), és Müller Ádám Gergő (10 éves).

Mi a kedvenc madaram?

Kedvenc madaram a légykapó,
De elköltözik, mire jön a Télapó.
Légykapónak erős szárnya,
Ezzel repül Afrikába.
Afrikában jó meleg van,
Hó nincs, nem fáznak a madarak.
Ott a nap mindig süt,
De a Tavasz levelet küld:
"Tavasszal már süt a nap,
Hazajöhetnek a madarak!"

Üdvözlettel: Kovács György, Dombóvár

CSIPOGÓ

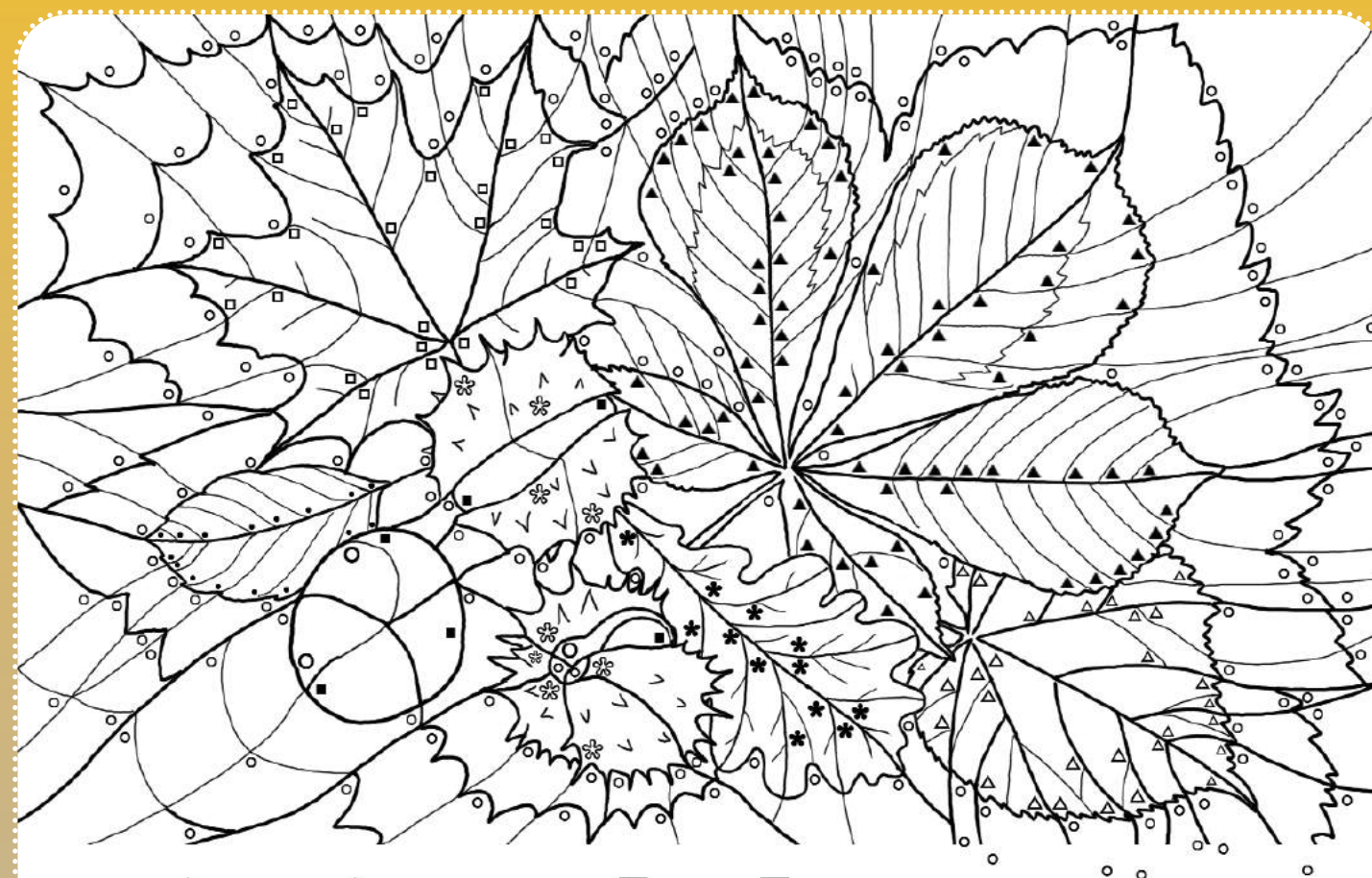
OKTÓBER

Fogynak a nappalok, nyúlnak az esték,
teli pöndörödő levelekkel a fák,
mintha kispriccelt volna a festék,
oly sokszínű lett ez az őszi világ.
És mintha a bőrön ecset kaparászna
arcunk kipirul, belekékül a szánk,
egy piktor az ős, és nincs neki vászna,
színeket ken ezért maszatolva miránk.

(Részlet Varró Dániel:
Maszat-hegyi naptár című verséből)

Színezd ki a képet és számold meg, hogy hány levelet találsz!

△ - Sárga ▲ - Narancssárga □ - Piros ■ - Sötét barna
○ - Fehér ● - Világos barna * - Világos zöld * - Sötét zöld

Megfejtés: 15 db

Az ős beköszöntével az egyre hűvösebb idő az állatok életében nagy változásokat hoz: a pókok, hernyók, bogarak, legyek, szitakötők és a többi apró ízeltlábú eltűnik, így a velük táplálkozó madarak előtt két lehetőség áll: melegebb területre vonulva találnak hasonló ennivalót vagy a környéken maradva másfajta táplálékra térnek át.

Egy kis finomságot?

Köszönöm, meggyamagot kérek!

Figyeld meg a környéken lakó madarakat táplálkozás közben, és próbáld beazonosítani őket! Ajánlatos távcsővel felszerelkedni, mivel így távolabbról is remekül láthatod, hogyan szerzik meg táplálékukat a madarak.

A **cinegek** nyáron inkább a fákon és a bokrokon keresgélnek ízeltlábúak után, gyakran látni, amint fejfelé függeszkednek a faágakon. Télen a kilógatott cinkegolyóra is így kapaszkodnak rá. A cinkék ősztől kezdve magvakkal egészítik ki csökkenő ételadagjukat.

Bizonyára észrevetted, hogy a **fekete rigók** nyílt területen keresgélnek földigiliszták, pókok után. A nyár végeztével egyre nagyobb arányban esznek bogókat, gyümölcsöket.

Az **ökörsemek** inkább a sűrűben elbújva keresik az ízeltlábúakat, hegyes csőrükkel csipeszszerűen kapják el azokat.

A **vörösbegyek** csőre is hegyes, csipeszszerű. Ősszel a rigókhöz hasonlóan ők is áttérnek a bogyo eleségre.

A **verebek** éltrendjében ősszel és télen leginkább kemény magvak szerepelnek, melyeket erős, kúp alakú csőrükkel törnek fel. Jellemző rájuk, hogy ősztől kezdve csapatban járnak és leginkább a földről szedegetik fel a lehullott magokat.

A **tengelicéket** is csapatosan látni a hidegebb évszakokban, amint gyakran út menti gazosokban, bogáncson, bojtorjánon keresik a magvakat.

Ha télen madarat etetsz, érdemes már ősszel elkezdni a madarak etetőre szoktatását egy kevés mageleséggel. Ha azt szeretnéd, hogy sokféle madár jelenjen meg a téli etetőn, helyezz el különféle ennivalókat többféleképpen:

a szokásos napraforgómag mellett függessz fel cinkegolyót, kínálj a madaraknak kisebb méretű magokat, pl. kölest és szórj belőlük az etető alá, a földre is. A magvak mellett egy kevés almát, reszelt sajtot is szórhatsz ki.

Figyeld meg, hogy melyik madár milyen táplálékot kedvel és hogyan viselkedik az etetőn. Ne feledkezz meg arról sem, hogy a madaraknak szükségük van vízre – a tollazatuk tisztántartására, illetve ivásra –, ezt leginkább a szárazabb magvakat fogyasztók igénylik.

JÁTÉK

Keresd meg az öt különbséget a két kép között!

